

СМОЛОСКИП

ЧАСОПИС ТВОРЧОЇ МОЛОДІ
<http://www.smoloskyp.org.ua>

України

Заснований у серпні 1995 року

№ 7–8 (179–180), липень–серпень, 2010 рік

ПОВЧАЛЬНИЙ ВИПАДОК З БЛОГЕРОМ ОЛЕГОМ ШИНКАРЕНКОМ

Картер: в Америці демократія – всі можуть лаяти Картера, і їм за це нічого не буде.

Брежнев: і у нас демократія – всі також можуть безкарно лаяти Картера.

(радянський анекдот)

У четвер 29 липня, після засідання кіноклубу, що відбувається у будинку «Смолоскипа» двічі на місяць, до його керівника, письменника та журналіста Олега Шинкаренка, підійшли троє молодиків, котрі відрекомендувалися працівниками Служби безпеки України і запитали його на розмову, пов'язану з окремими висловлюваннями на адресу можновладців, що їх Олег виклав у своєму «живому журналі» – інтернет-щоденнику, який тепер веде мало не кожна друга молода людина.

Сама ж розмова відбулася наступного дня, у п'ятницю. Шинкаренку пояснили, що влада не збирається толерувати образливі висловлювання на адресу гаранта Конституції та його соратників; відтак, з Олега взяли розписку, що подібні інсинуації він припинить, і відпустили з миром. Цей, ніби й епізодичний, випадок одразу ж став відомим на всю країну, потрапив у стрічки новин і навіть у програму ВВС. Утім, історія, вочевидь, і справді повчальна – тож можемо зробити певні висновки.

Найперше, влада, як бачимо, вирішила довести, що жарти закінчилися і толерувати неповагу до себе вона більше не буде. Жартувати з людьми влади взагалі справа марна: спробуйте тільки пожартувати з міліціонером на вулиці чи митником на кордоні – й ви переконаєтеся: почуття гумору в людини «при виконанні» або відсутнє, або вкрай специфічне. Що вже казати, коли «жарти» (а саме так кваліфікує свої висловлювання винуватець загальної уваги) стосуються глави держави чи когось із його оточення. Тож формально представники СБУ діяли повністю в рамках закону, адже, уявімо, навіть якби нам із вами побажали в чьомусь мережевому щоденнику, м'яко кажучи, «поганого здоров'я», ми би теж засмутилися, а найбільш вразливі, можливо, навіть звернулися би до суду.

Проте тут-таки й напрошується перший висновок: виклик Шинкаренка до СБУ є точкою завершення нашого романтичного ставлення до інтернету як до території абсолютної свободи, де дозволено все. Вже *не дозволено* – нас читають.

Далі напрошуються ще два висновки, котрі, втім, ми поки ще не можемо зробити, адже відповідь на подібні питання дасть хіба майбутнє й ті події, котрі в ньому можуть розгортатися. Де тепер пролягатиме межа між публічним і приватним? Після випадку з Шинкаренком зрозуміло, що інтернет-щоденники до сфери приватного більше не належать; їх трактовано не як «записи для себе та друзів», а як джерело інформації, котрим вони, фактично, і є. Але чи влада на цьому зупиниться? Існують ще й інші території, котрі (поки що?) не цензуровано: розмови «на кухні», телефонні дзвінки, смс, врешті, архаїчні писані щоденники, котрі зав'язують у папочки і вкладають на дно шухляд. Розвинуті тоталітарні режими такі вияви приватного у спокої не залишають. Цікаво, куди ж сягне погляд наших вітчизняних цензорів за рік-два? Можливо, Орвелл помилився й у назві роману мало стояти «2014»?

Інший незроблений висновок стосувався би меж культурності / брутальності вислову, котрі покладають тепер праців-

ники спецслужб. Чи не почнуть прирівнювати найближчим часом будь-які гострі висловлювання на адресу влади до лайки, а далі до спроб повалення чинного уряду і, відтак, до державної зради? Словом, тепер, пишучи щось в інтернеті, доведеться добряче подумати: адже серед наших читачів, як бачимо, з'явилися читачі професійно прискіпльві.

Врешті, напрошуються і практичні висновки: хочеш лаяти владу – подбай про власну невидимість. Інтернет не є, як дехто думає, повністю анонімною територією: знати IP-адресу чийогось комп'ютера – це все одно, що знати адресу домашню. Тому одне з двох: або ми «виходимо в ефір» із безликих терміналів у інтернет-клубах і пишемо під псевдонімами, або... не дивуємося, коли до нас прийдуть.

У кожному разі, бачимо, що діапазон свободи слова звужують. Уже хтось ззовні, а не ми самі, визначає рамки наших пристойності та адекватності. А наявність рамок одразу ж тягне за собою мірне питання: що робити з тими, хто у вказані межі вкладатися не захоче? Тобто куди їх – «дисидентів»? Влада поки що не показує зуби: Олег Шинкаренко відбувся профілактичною бесідою. Можливо, у високій установі йому навіть запропонували на вибір каву або чай. □

С. У.

«ПЕКЕЛЬНИЙ» ВСТУП

Любов БАГАЦЬКА

Так уже склалося в нашій державі, що не вміємо ми добросовісно переймати чужий досвід. Усе нове нашаровується на старе. Виходить казна-що. Бо не слід вливати нове вино у старі міхи. Не дивина, що не прийнялася одразу на нашому ґрунті заведена з Європи новація у сфері освіти. Лише на третій рік експерименту перекосованості почали вирівнюватися, з'явилася нагода побачити нову систему оцінювання якості знань у дії.

Цьогоріч липень видався спекотним не лише за показниками термометрів, а й за емоційним напруженням серед випускників-абітурієнтів та їхніх батьків. І якщо палючі промені сонця щадили натовпи охочих вступити до Київського національного університету імені Вадима Гетьмана та Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (розлогі дерева прихистили їх у своїй тіні), то значно менше пощастило охочим до навчання у Київському національному університеті імені Т. Шевченка та Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, де стояти в черзі довелося просто неба. «Нарешті здала! – радіс-

но повідомляє, вибігаючи з корпусу Педагогічного університету, змученій мамі Яна із Володимира-Волинського і додає на запитання про час вичікування черги при подачі документів: – У мене це зайняло два дні: одного дня завірили документи, наступного прийняли. Постояла на спеці!» Проте абітурієнтам годі нарікати, адже ще кілька років тому вони могли б у цю нестерпну спеку сидіти на вступних іспитах. А так – відбулися легким переляком. Щоправда, досі тривають суперечки щодо справедливості складності тестів із англійської мови. Серйозною невладною проблемою зовнішнього незалежного тестування лишається транспорт. Адже те-

стування проводилося не в кожному районному центрі області. Найважче дістатися на тестування було випускникам у південних областях України – транспорт перевантажений туристами та відпочивальниками, адже в розпалі сезон відпусток. Проте гра вартувала свічок. І в глобальному сенсі теж. Згідно з дослідженням якості системи вступу до університетів на основі ЗНО, довіра до зовнішнього незалежного оцінювання серед студентів досягла 86%, серед абітурієнтів – 85%.

Щодо безпосереднього вступу, то чиновники не раз наголошували в ЗМІ, що для абітурієнтів створили кращі умови для вступу до вищих навчальних закладів. Документи для вступу не потрібно було завіряти нотаріально, адже це можна і треба було зробити безпосередньо у приймальних комісіях. Директор Департаменту вищої освіти Міністерства освіти та науки України Ярослав Болюбаш також повідомив, що з цього року абітурієнти, які здобули середню освіту у 2007 році чи раніше

і вступають на заочну форму навчання, можуть обрати: пройти тестування чи скласти вступні іспити в обраному виші. Не зовсім, правда, зрозуміло, як гарантувати прозорість таких іспитів.

Із цього року також набула чинності нова норма – обмеження кількості вишів, до яких можна подати документи: відтепер це щонайбільше п'ять навчальних закладів і не більше трьох напрямів навчання у кожному. А оскільки цьогорічна вступна кампанія скорочена у часі, то обирати абітурієнтам доводилося саме те, до чого лежить душа, а не брати кількістю – куди вдасться проскочити. Зіграло не на руку абітурієнтам тривале роздумування щодо обсягів держзамовлення – Наказ МОН №706 підписаний 16 липня! Тому, не знаючи про кількість бюджетних місць, громадяни можуть вичерпати ліміт у п'яти вишах, подавши документи на спеціальність, на якій, як потім може виявитися, є лише 5-10 місць держзамовлення, а може й узагалі не бути. Таким чином, матеріально не забезпечена особа може втратити право на доступ до освіти.

«У цьогорічній кампанії можуть враховуватися сертифікати 2008 та 2009 року разом із сертифікатами, отриманими у цьому році. Крім того, всі абітурієнти тепер мають право вибору оцінок із предметів, тести з яких вони писали у попередні роки. Наприклад, українська мова може бути із сертифіката 2008 року, а математика – з 2010», – повідомляє Ярослав Болюбаш.

Проте така перспектива, судячи з усього, поки не дуже приваблює випускників попередніх років. Заступник відповідального секретаря приймальної комісії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Тарас Олєфіренко зазначає: «Дуже мало серед абітурієнтів випускників минулих років, буквально одиниці. Якщо 2009 року іноді трапляються, то 2008-го ще не було». На його думку, це студенти, які минулого року вступили на контракт, цього року просто пробують вступити на держзамовлення.

Приймальні комісії намагаються працювати злагоджено, долучати до процесу студентів,

Закінчення на 2-й стор.

«Пекельний» вступ

Закінчення,
початок на 1-й стор.

проте зусилля не здатні виправити всі негативні моменти, чим псуєть хвалебні оди можновладців самим собі. Часто на чотири людини у приймальній комісії стоїть один комп'ютер, а звирати потрібно з базу даних кожен сертифікат. Така ситуація значно знижує пропускну спроможність. «До Київського національного лінгвістичного університету 15 і 16 липня в черги було записано понад 700 осіб на кожен день, з них у вищезначені дати прийняли документи тільки у 20-ти. Абітурієнти скаржилися на відсутність належних умов перебування у чергах в середині приміщення вишу (закриті туалети, задушливі коридори, закритий буфет, примусова ізоляція від батьків)», – повідомляє Комітет виборців.

22 липня відбулася прес-конференція Комітету виборців України та Громадянської мережі ОПОРА під назвою «Гарячий вступ – 2010. Підсумки перших днів вступної кампанії». У коментарі «Смолоскипу» Ольга Айвазовська (голова Правління, Громадянська мережа ОПОРА) вказала ще й на такий цікавий момент: «Здавалося б, вступну кампанію подовжено і проблем немає. Проте немає юридичного документа, який це підтверджує, є лише лист, який має рекомендаційний характер. Таким чином, відповідальність із МОН перекладається на плечі ректорів вишів, які можуть продовжити вступну кампанію, але фактично порушити прийнятій ще у квітні юридично затверджений документ».

Тож загалом вступна кампанія видалася майже пекельно гарячою. Схоже, щорічні нововведення та зміни покращують систему складання ЗНО та вступу де-юре, але додають проблем усім, хто стикається з системою де-факто. Сфера освіти у нас досить заполітизована, а кожен чиновник намагається не покращити щось, а перекроїти справи попередника. Тому головне зараз – утримати все хоча б на наявному рівні і навчитися визнавати помилки та працювати над ними.

ПРИВИД БЛУКАЄ ПО ЄВРОПІ...

Тала РУДНІЧЕНКО

Після того, як Президентом України став Віктор Янукович, жити в нашому інформаційному просторі стало зовсім нецікаво. Адже Янукович – людина передбачувана, всі і так знають: що б він не сказав, все одно нічого не буде. Але Віктор Федорович вміє це зробити дуже переконливо, і коли обіцяє не стається, то так і хочеться думати, що йому завадили великі державні справи. Жити в сучасній Україні і бути вільною від неї зараз дуже просто – просто не дивитися телевізор. А якщо ще і не читати газет, журналів та Інтернет-новин, то виникає відчуття, що країна просто рухається. Земля просто обертається. Люди просто живуть. Хто як уміє. Все втратило якийсь сенс.

І справа не лише в Президенті, котрий став ним попри суворе переконання майже 50% українців у стилі «цього не може бути». Це сталося так, як одного дощового дня на Віктора Януковича впав вінок. І велика увага Інтернет-громадськості з колажами та Інтернет-приколами була теж в стилі «цього не може бути». Але Віктору Януковичу дивовижним чином вдається обійти тему вінка, дверей, які закриваються перед ним, стільця, який ламається під ним. Він просто не дуже любить розмірковувати над нестерпною легкістю буття, ось і все. Тому може запросити в прямому ефірі до себе у Межигір'я, а потім відпросити. І ми вже до цього звикли.

Якби я нині заснувала партію, то це була б, приміром, Партія збиральників пластикових пляшок, Партія очищення питної води або Партія порятунку рослин, занесених до Червоної Книги. Адже доводиться щось сьогоднішній українській владі абсолютно безсенсово. Краще поприбирати на подвір'ї власного будинку, тим самим поліпшивши свій добробут. Сучасна українська влада перетворилася на фріків, намагаючись представити свої діяння у рожевому світлі за допомогою втручання у діяльність медіа. Темники відпочивають. Пояснюю.

Згідно з кількома визначеннями із загальнодоступної Інтернет-енциклопедії Lurkmore,

«фрік» (з англ. *freak* – дивак або негарна людина) – індивідуум, що порушує своїм виглядом всі мислими стандарти звичайної людини. Фріка виділяє не лише зовнішній вигляд, але його «безбашенна» поведінка, схожа з поведінкою звичайної людини під впливом сильнодіючих речовин. На фрікові можна побачити різноманітні апгрейди обличчя та – часто – зашкальну кількість аксесуарів.

Фрік-культура здебільшого існує окремо від інших субкультур. Фріків часто називають неформалами, але це не так. Фріки не чинять неприємностей будь-кому, не дотримуються екстремістських переконань, не влаштовують мітингів, не ведуть антисоціального способу життя. Вони всього лише позитивні люди, які люблять виділятися з сірої маси і розважатися по-своєму...

А тепер придивимось пильніше до теперішньої влади. Своїми діями вона порушує всі мислими стандарти пересічного українця: газ, флот, свобода слова... Заяви певних міністрів справді схожі на нісенітницю – ми просто не ймемо віри, що людина у високому кріслі може таке говорити. Зовнішній вигляд нашої влади часто також викликає багато запитань. Наприклад, київська англомова газета *Kyiv Post* безспідставно присвятила в одному зі своїх червневих номерів велику статтю про надмір розкоші у наших високопосадовців. Так, за інформацією газети, Ганна Герман, заступниця глави президентської адміністрації, котра минулого року задекларувала прибуток приблизно у 29 000 доларів (235 тисяч гривень), була помічена у дизайнерському годиннику за 50 000 у.о... Фріки з київської мерії та парламенту публічно вихваляються речами дорогих закордонних брендів у той час, коли замінивши надто дорогий годинник на копійчану китайську підробку можна було б, приміром, відбудувати і переобладнати лікарню в якомусь із райцентрів.

На відміну від помаранчевої влади, представники якої полюбляли високопарну публічність, показний патріотизм, могли висловлюватись розумно і красиво, представники «регіоналів» зовсім не турбуються про те, щоб хоч якось сподобатись

чи зацікавити своїх громадян. «Вони всього лише позитивні люди, які люблять виділятися з сірої маси і розважатися по-своєму...» При Януковичі можна спокійно жити з вимкненим телевізором – там все одно нічого цікавого і нового не скажуть.

Повертаючись до визначення фріківської культури, одна із дефініцій – це клубні танцюристи, які працюють у великих і яскравих костюмах. Їхньою метою є відповідати запитам тусовки, але діяти спонтанно. Яскравий приклад – це наше сучасне телебачення, різноманітні «фабрики зірок», «танцтери», «домогосподарки», які на тиждень міняються родинами. Хто поїхав на Євробачення – Лазарович, Альоша чи хтось інший? Хіба це так важливо для країни, стандарти проживання в якій дуже і дуже відрізняються навіть від сусідньої Польщі? На щастя, співакці Альоші вдалося потрапити до десятки фіналістів. Але всі перипетії з заміною учасників, заміною пісень, увагою до того, хто саме з дизайнерів зшив Альоші сукню говорять про те, що головне – не суть, а «поговорити», заповнити інформаційний простір шквалом сумнівних пристрастей з приводу сумнівної значущості подій.

Тому, здається, нині Європою блукає привид України – трошки футболу (підготовка до Євро-2012), трошки скандалів, трошки нової влади, але за Януковича, гадаю, Україна починає втрачати свій цілісний імідж. Вона стає такою, якою її сприймає кожний українець. Ось як він живе – такою і є Україна. Якщо йому вдалося жити краще, його Україна – красива, гарна і здорова. Якщо він животіє – його Україна перебуває у світовій фінансовій кризі. І в цьому є великий шанс для кожного навчитись жити власним життям, а не життям перудачі Савіка Шустера. Вимкнути телевізор і навчитись жити без Картинки, без уряду, без Президента і почуватись задоволеним своїм життям, робити щось зі своїм життям таке, щоб можна було купити квиток і поїхати поспілкуватись з європейцями не лише за допомогою Альоші. Щоб Європа побачила нас не лише як заробітчана або красивих секс-пільних співачок, а знайомилась якомога більше з нами вживу, не через посередництво медіа.

Якщо ж узагальнити функції, які виконують електронні засоби масової комунікації (ЗМК) на суспільному та індивідуальному рівні, можна побачити, що мета будь-якого ЗМК як джерела нових знань полягає у здійсненні інформування у запланованому напрямку. На суспільно-політичному рівні цей процес можна представити, послуговуючись теорією П'єра Бурдьє. Відомий французький соціолог запропонував погляд на мову як спосіб встановлення влади і набуття капіталу в певній культурі.

Для Бурдьє мова є частиною габітусу конкретного часу та історичного періоду, де під габітусом він розуміє певну соціально-історичну зумовленість структури суспільства. У концепції вченого мова, яка використовується у суспільстві, додає ваги тому, що вже є впливовим. Для опису соціальної взаємодії він виділяє чотири суспільні практики і трактує їх як приклади економічної взаємодії: *капітал* – соціальний вплив, який більшою чи меншою мірою поширюється на інших; *габітус* – історично витворена зумовленість представників кожного соціального класу діяти певним чином, прагнути реалізації певних цілей, мати певні смаки; *влада* – вплив, що передається у символічних формах, і таким чином наділений певною легітимністю; *мова* – мовні вирази або ринку, на якому вона виробляється. За тим, робить висновок Бурдьє, влада у суспільстві належить тому, хто має символічний капітал. У нашому випадку – це медіа та такі канали створення різноманітних інформаційних приводів, як публічні акції та вечірки.

Відповідно, ЗМК на глобальному рівні виступають як засіб керування суспільством, що апріорі мало б бути *узгодженням* та *гармонізацією* суспільних відносин, проте стає авторитарним процесом, коли набуває форми *маніпулювання* масовою свідомістю. Тому просунуті люди намагаються ставати «самі собі режисерами» – створюють власні профілі на *Однокласниках*, «*В Контакті*», *Twitter*, *Linkedin*, намагаючись розміщувати там свої фотографії, відео, музику – створюючи власну картинку. А ще просунутіші живуть власним життям і намагаються радіти кожній його хвилині ☺.

нові видання «СМОЛОСКИПА»

Шугай Олександр. КРАПЛЯ СОНЦЯ У МОРІ БЛАКИТУ. Казка Аркадій. ВИБРАНІ ТВОРИ / Упор. О. Шугай. – К.: Смолоскип, 2010. – 664 с. (Серія «Розстріляне Відродження»).

Книга містить два розділи: документальну повість про життєвий шлях Аркадія Казки – представника «Розстріляного відродження» 1920-х рр. в українській літературі – та його вибрані поезії, переклади, статті. Сюди ввійшли також інші публікації, критичні розвідки, документи. Видання присвячене 120-й річниці з дня народження Аркадія Казки. Розраховане на широке коло читачів.

ВАЛЕРІЙ І САНДРА: (Листування Валерія Марченка із Сандрою Фапп'яно). – К.: Смолоскип, 2010. – 112 с.

Ця невеличка книжечка збагатить життя всіх читачів, особливо молоді. Адже Валерій Марченко – київський журналіст-дисидент брєжнєвської пори, який загинув у ув'язненні у віці 37 років, – завжди залишиться молодим. Його листування з італійською студенткою Сандрою Фапп'яно має магичну силу омолоджувати серця, бо привносить чар романтичного еднання людських душ. Ці люди, яких понад «залізну куртину» поєднала щира симпатія і чисте почуття, так ніколи й не змогли зустрітись...

Сьогодні «азійське дикунство» поліцейської держави, яка топтала долю Валерія й багатьох інших українських політв'язнів як ідеологічних ворогів, видається справді неймовірним. Проте ще зовсім недавно це було «нормою» нашого життя. Тож читаймо цей світлий, хоч і болісний документ епохи, щоб те дикунство ніколи не повторилося.

Драй-Хмара Оксана. ПРОМІНЬ КРИЗЬ ХМАРИ: Збірка поезій. – К.: Смолоскип, 2010. – 96 с.

Пропонуємо увазі читачів збірку поезій Оксани Драй-Хмари «Промінь крізь хмари». Це вірші, що дихають природою, просякнуті її амбівалентним підходом, навіяні дитячими враженнями і юнацькими розмислами про життя у різних його проявах, гармонійно поєднуючи щастя-долю із болем-гнівом.

Видання також містить авторські спогади про відомого поета-неокласика, представника «розстріляного відродження» Михайла Драй-Хмару.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ШІСТДЕСЯТНИКІВ

Людмила Тарнашинська. **УКРАЇНСЬКЕ ШІСТДЕСЯТНИЦТВО: профілі на тлі покоління.** – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.

Олег КОЦАРЕВ

«Смолоскип» продовжує одну зі своїх «фірмових» тем – видання книжок, пов'язаних із феноменом українського шістдесятництва. Нещодавно вийшло друком дослідження Людмили Тарнашинської «Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління».

Людмила Тарнашинська у своїй книжці зосереджується на шістдесятництві літературному. А відтак перший розділ монографії складається з літературознавчо-есеїстичних текстів про одинадцятьох яскравих представників явища – Ліну Костенко, Івана Світличного, Василя Симоненка, Валерія Шевчука, Євгена Сверстюка, Михайлину Коцюбинську, Миколу Вінграновського, Ірину Жиленку, Івана Драча, Григора Тютюнника, Івана Дзюбу.

Коли йдеться про шістдесятників, дослідники й коментатори неодмінно зачіпають і суто мистецьку, й політичну складову руху. І обійтись однією не вийде. Адже саме явище виникло одночасно і як політичний спротив, і як пошуки нової мови, нових тем і слів у мистецтві, в літературі. Цікаво, що в творчості різних шістдесятників співвідношення, висловлюючись термінами футуристів, «ідеології і фактури» дуже різне. Чи не класичним зразком автора,

що занурився в літературну форму і дух, тут вважається Валерій Шевчук, а взірць гостро публіцистичного шістдесятника – Василь Симоненко. До речі, саме цитата з Симоненка прикрашає останню сторінку обкладинки книги:

*У кожного Я є своє ім'я,
На всіх не нагримаєш грізно.
Ми – це не безліч стандартних «я»,
А безліч всесвітів різних.*

Як вирішити й чи варто вирішувати, котре з «крил» літературного шістдесятництва було важливішим? Мені здається, вже пройшов достатній час, щоб визнати: різні прояви шістдесятництва були цікаві по-своєму та для своєї аудиторії. Так, звісно, наведена строфа Симоненка навряд чи сильно зацікавить прихильників естетизованої, формально різноманітної літератури. Натомість, тим, хто потребує почути в поезії ритмізовану (а значить, сугестивно посилену) правду, чіткий і повчальний месидж, саме такі тексти будуть до вподоби. «Полі-

тизована» частина шістдесятницької літератури також є цікавим історичним матеріалом, на ній можна намагатися зрозуміти механізм того, як слова поступово змінювали і певною мірою звільняли свідомість щодали більшої кількості людей. І так само «естетизоване» крило демонструє повільне, але послідовне вивільнення літератури з лабет соцреалізму.

Втім, Людмила Тарнашинська далеко не обмежилася цією проблематикою. Більше того, питання етичного й естетичного вона, за великим рахунком, залишає на вирішення самим шістдесятникам – у стенограмі бесіди Валерія Шевчука та Євгена Сверстюка. Натомість, авторка концентрується на тому, щоб висвітлити творчість і частково життя кожного зі своїх героїв через призму їхнього підходу до людського «я», основних формально-сміслових прийомів та різноманітних філософських категорій.

Так, творчість Ліни Костенко переосмислюється через категорію художнього часу, мотто розділу про Валерія Шевчука стає людська самодостатність, а поезії Івана Драча висвітлюються в такому своєму аспекті, як «художнє оркестрування буденності». Кожен такий розділ показує, як багато ще є чого обмірковувати, переусвідомлюва-

ти й аналізувати в творчості українських шістдесятників. І що найбільше тут потрібне – то це не елей чи таврування, а уважне прочитання. Якраз у цьому Людмила Тарнашинська демонструє неабияку сумлінність, широту аналізованого корпусу текстів і розмаїтість інтерпретацій. При цьому її підхід до персон шістдесятників загалом апологетичний: Тарнашинська не викриває їхніх біографічних гріхів, не акцентує творчих чи моральних провалів і суперечностей, хоча й не оголошує їх безгрішними. З одного боку, це, можливо, робить книжку менш жвавою, звужує «поле дослідження». А з іншого боку, дозволяє спокійніше сконцентруватися саме на текстуральних і філософських моментах. Так чи інакше, цей період літератури ще чекає на дослідників своїх неоднозначних, загадкових і навіть скандальних подій.

У другому розділі деякі статті, присвячені феномену шістдесятництва як цілісному явищу, своєрідна «хронологія» стосунків шістдесятників з критиками та іншими матеріалами, в тому числі й згадувана вже стенограма розмови Євгена Сверстюка і Валерія Шевчука.

Книга «Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління» розрахована передусім на дві групи читачів. Просто любителів літератури, котрих вона

може зацікавити з пізнавальної точки зору, та професійних дослідників відповідного періоду українського красного письменства. І, здається, найважливішим виданням буде саме для других, у тому числі й для майбутніх науковців чи інших дослідників. Адже Людмила Тарнашинська не лише запропонувала чимало цікавих інтерпретацій і трактувань, а й зробила помітний внесок у систематизацію вже наявних знань про шістдесятників. Безумовно стануть у пригоді численні посилання, цитати, переліки найпомітніших публікацій, фотоматеріали. Зрештою, монографія Тарнашинської – це й виклик для інших поціновувачів української літератури шістдесятих, заклик висловити своє, можливо, зовсім інше, розуміння явища. □

політичний оглядач

«ЗОЛОТА ОСІНЬ» ТРЕТЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

Петро ВОЗНЮК

Помпезна презентація суспільно-політичної програми переможців виборів-2010, проведена на самому початку нинішнього літа у стінах Національного палацу мистецтв «Україна», мабуть, багато кого спонукала до цікавих історичних аналогій та несподіваних висновків. Уважний спостерігач не міг не помітити, що, попри все бажання нинішньої влади здаватися «новою», насправді вона що сили намагається засвідчити свою принципову вірність цінностям панівного світового порядку та спорідненість із цілком чітко окресленим колом попередників-«державотворців».

Причому, ідейний багаж владної команди далеко не обмежується періодом після 1991 року, але й включає «творчо опрацьований» спадок основних державно-політичних утворень республіканського штибу на наших теренах, які існували упродовж ХХ століття. Невипадково деякі дослідники називають сучасну «інкарнацію» української державності не інакше як «Третьою республікою» – продовжувачем традицій Української Народної Республіки (УНР) та співзасновниці ООН, Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР). Апелюючи саме до цієї лінії політичної спадковості (а зовсім не до ностальгії частини громадян за «соціалістичною вітчизною» та «часами Щербицького», як дехто потім намагався нас перекопати), президент Янукович у своєму виступі вперто іменував Україну «республікою». Втім, згадка про Володимира Щербицького у цьому контексті є напрочуд доречною. Адже його перебування при владі стало апогеєм Другої республіки – якщо послугуватися наведеною вище періодизацією нашої новітньої історії. Такою самою перепакаліптичною «золотою осінню» для республіки третьої може стати каденція теперішнього глави держави.

Певна річ, таке бачення перспектив хтось може затаврувати як занадто песимістичне, а хтось, навпаки, розцінити ледь не як комплімент лідерові останніх президентських перегонів. Однак, тут слід одразу зауважити, що прогноз автора стосується аж ніяк не долі української державності загалом і навіть не життєвого шляху й особистих характеристик В. Януковича. Песимізм навіює виключно ймовірне майбутнє Третьої республіки як такої, оскільки вона ризикуює виявитися заручником віджилих політичних схем та неактуальних пріоритетів розвитку.

Зокрема, Третя республіка вустами найвищого посадовця чітко означила свою соціальну базу – т. зв. «середній клас». Очевидно, саме він розглядається як основний постачальник схвальної «громадської думки» для офіційного курсу, що надзвичайно важливо у наш час демократичної мімікрії. Однак, справа навіть не в тому, що цей прошарок нині є майже таким само науково невловимим, як і декларативний гегемон Другої республіки – «робітничий клас» (причому, особливо беззмисловим це словосполучення стало якраз у її пізню, «щербичку», добу). Річ у тім, що саме представники формальної «середини» суспільної піраміди як ніхто сьогодні сприяють утвердженню цінностей матеріалістичного суспільства – того самого, що наразі невпинно рухається до свого заходу під тиском катастрофічних соціальних та екологічних суперечностей. Не Рокфеллери з Абрамовичами, яких переважна більшість громадян і в очі не бачила, а саме наші сусіди-«селфмейдери» (найчастіше дрібні підприємці та високооплачувані професіонали) найуспішніше ретранслюють усі типові стандарти й стереотипи споживачього способу життя. Саме ця досить умовна та різнорідна і, разом з тим, така відчутна й усюдисуща соціальна група сприяє максимальному витісненню із масової свідомості цілком здорових міркувань про те,

що «усім усього» не вистачить (ба більше: далеко не кожному належить самореалізовуватися у цьому світі шляхом споживання якнайбільшого обсягу матеріальних благ і ресурсів).

Симптоматично, що насправді грубо матеріалістичним і споживачьким – хоч і в дещо інакших формах – відношенням до світу відзначалася й радянська система. Оскільки панівний у СРСР марксизм підпорядковувався критерієві користі й ефективності тією ж мірою, що й ринковий лібералізм, обидва ці удавані «антагоністи» насправді були тотожні в своєму утилітаризмі. До речі, совєцька пропаганда зовсім не випадково і не знущально (у будь-якому знущанні є не більш ніж частка знущання, як і в жарті – не більш ніж частка власне жарту) апелювала до майже тих самих цінностей, що й західна – лишень протиставляючи «буржуазній демократії» демократію «справжню»: «народну», «соціалістичну», «робітничу» тощо. Чи не тому багатьом апологетам комуністичного режиму після його повалення вдалося цілком безболісно перекаваліфуватися на «пророків» вільного ринку?

На жаль, уся згубна сутність матеріалістичного світовідношення ми здатні осягнути лише там, де воно безпосередньо вторгається на територію чуттєвого начала нашого буття. В державній же політиці матеріалізм (і матеріалістичний цинізм) досі вважається нормою. Тому не дивно, що архітектори Третьої республіки за своїми ціннісними орієнтаціями виступають гідними епігонами марксистської матеріалістичної утопії у версії Другої республіки.

До того ж, позбувшись усього кращого, що існувало в УРСР (насамперед, соціальної захищеності громадян), Третя республіка зберегла таку характерну її особливість, як всевлаштя й майже цілковита безкарність державної бюрократії. В офіційній риторичній нинішніх керманів це допоки маскується такими привабливими для більшості ук-

раїнців закликами до «зміцнення владної вертикалі». Проте не слід забувати, що саме суперечність між загальним прагненням уникати будь-якої реальної відповідальності й суворого необхідності її максимізації, концентрації та персоніфікації дійсно є головною колізією нашого постмодерного часу. Зрештою, без вирішення цього об'єктивного протиріччя неможливе розв'язання інших задекларованих у програмі завдань. І саме від здатності подолати його на рівні не красивої риторики, а практичної політики також багато в чому залежатимуть перспективи Третьої республіки.

Ну і, нарешті, прямо якесь кармічна приреченість відчувається у деяких зовнішньополітичних кроках «осінньої» влади Третьої республіки. Не вдаючись до їхнього аналізу, можна вказати лише на те, що є найбільш показовим у річці цього допису, – малозрозумілу на перший погляд актуалізацію питання приєднання до України території Придністров'я. Ця тема, нагадаю, нібито обговорювалася на найвищому рівні під час переговорів із Москвою, а потім мусувалася на шпальтах провладної щоденки «Сьогодні». Все це взагалі не вартувало б уваги, якби не той факт, що цей анклав до 1940 р. входив до складу Другої республіки на правах національної молдавської автономії...

Отже, по завершенні президентських виборів 2010 року Третя українська (?) республіка, як органічна частина панівної нині матеріалістичної цивілізації, входить у добу своєї «золотої осені». Ми вже залишили позаду затяжну «весну» із численними кучмівськими «приморозками» і помаранчеве «літо» (хтось принагідно згадає майже пророчий хіт початку 90-х «Король оранжєвое лето»), коли спека політичних пристрастей вибухала грозами скандалів. Наскільки тривалою буде ця золотава пора і, найголовніше, що чекає нас за точкою зимового сонцестояння – питання дискусійне. У будь-якому разі найближче, до чого нам слід готуватися, – це холодні нордичні буревії, що мають покласти крижану межу заколисаної суспільства. □

КНИГА НА ПОЛИЦІ: Знайомство з предметом

Микола ЛЕОНОВИЧ

Дедалі частіше в обговоренні книг фігурує слово «дизайн». Ідеться не про зміст книги, не про її формальні характеристики, а про специфіку книги як матеріального об'єкта. Читач звертає увагу на обкладинку, на текстову частину книги («верстку»), якість паперу і фарби. Він хоче не тільки читати, але й читати з приємністю. З тактильним, візуальним та кінестетичним комфортом. Це – добрий знак.

Не так давно ми раділи кожній книзі, якою вона б не була. Українська книга була святом, тому що вона була. Тепер книги більш доступні (принаймні значну їх частину можна придбати в обласних центрах), і покупці наситили свої бібліотеки текстовим «матеріалом». Їм подобається не тільки читати (все більше люди читають з електронних пристроїв, інколи навіть підмінюючи читання слуханням), але й торкатися палітурок, вдихати запахи типографської фарби... А часом доводиться чути й таке: «о, це український переклад Канта, це прекрасно, але ж хіба так можна видавати книги!» – захоплення змістом не змогло подолати прикрого враження від «оболонки», і книзі не залишилось нічого іншого, як чекати іншого поціновувача, неофіта, який вдовольниться усвідомленням того, що це «український Кант».

Утім, цю книгу і справді незручно читати. А зроблена вона так, що прочитати її більше одного разу без походу до майстерні палітурника (ви знаєте, де знаходиться найближчий до вас подібний заклад?) буде проблематично. Ось і прокинувся наш внутрішній сноб, який більше ніж... (впишіть потрібну ціну тут _____) за майбутню макулатуру не дасть. Поглянемо на цінник – так і є: коштує вона якраз більше, ніж хотілося б.

Домовимось одразу – ідеального дизайну, вирішення задачі, яке б подобалося всім, не існує. Читач, який бере до рук книгу – тримає перед собою предмет матеріальної культури, до появи якого долучився широкий колектив різнофахових спеціалістів. І це одна з підвалин того, як виглядають наші книги.

Наша культура сміливо рухається в напрямку візуальності, і якщо спеціалістів у літературі з часом стає менше (ми насправді дуже мало читаємо зараз, і це сумна правда, з якою доводиться жити), то людей, які розбираються у «картинках», значно більше. Сума уявлень про те, «як це має виглядати», купи людей, серед яких можуть виявитись не тільки верстальники і дизайнер обкладинки, але й редактори, технологи, спонсори, сам автор книги, друзі, рідні й знайомі – так от, ця сума не становить жодної системи. Одним подобається, іншим ні, і смак, помножений на несмак, породжує несмак у квадраті. Це можна назвати словом «профанація».

Можна нахвалювати, «як усе було гарно раніше», але зайдіть до першої-ліпшої букіністичної книгарні – основна маса того, що там продається, зовсім не пам'ятки книговидання. Втім, зараз і справді з книжковим дизайном є проблеми. Причина –

свобода від жорстких виробничих і технологічних умов: комп'ютерні технології, доступні школяреві, дозволяють спроекувати, а друкарські – надрукувати майже що завгодно.

І «що завгодно» – це яскравий потік, який нічого спільного не має з тим, що вважається красивим і правильним у середовищі художників книги (а це середовище є, воно живе і постійно формується, зокрема, в інтернеті існують активні українські спільноти, присвячені типографії [http://community.livejournal.com/ua_typography/], каліграфії [http://community.livejournal.com/ua_calligraphy/] і книжковим обкладинкам [http://community.livejournal.com/ua_bookcovers/]).

Друге, після профанації, обмеження дизайнерської фантазії – це фінанси (книговидання – дороге задоволення, а якщо говорити про українську художню літературу за межами шкільної програми, то просто, видаткове), а зовсім не уявлення про красу. Тому книги в два кольори (окремий колір для колонтитулів, маргіналій та нумерації сторінок) не друкують. А книг на тонкому папері, який стане жовтим і крихким за кілька років, надрукованих неякісною фарбою, яка розпливається і просвічує кризь сторінку, значно більше, ніж треба.

Першим у магазині ми бачимо корінець книги, точніше, її спинку. Напрямою напису на спинці втратив свою унікальність: одні назви написані за старим зразком (який передбачає вертикальне розташування книги на полиці), інші за європейським, новим для нас (коли книга горизонтально лежить у стопці «лицем» догори). На полиці і, зрештою, у стопці книг – гармидер, треба добряче крутити голову, щоб углядіти, що ж там є. Це погано як принцип і добре як ситуативна розминка для шиї.

Далі ми звертаємо увагу на обкладинку. Вона яскрава, закликає поглянути на книгу, взяти до рук і шочутчіш кинутися до касира. Цим вона вирішує задачу, покладену колись на суперобкладинку, місце якої поза книгарнею – у смітнику, вважає Ян Чихольд, один з найавторитетніших художників книги ХХ ст. (дизайнер, а не ілюстратор), який за результатами досліджень середньовічних інкунабул (нам з вами таких до рук не дадуть) вивів кілька популярних і сьогодні систем пропорцій книжкового розвороту. Чихольд читати варто, але гарну суперобкладинку викидати шкода. Погану ж обкладинку можна побороти, хіба загорнувши у газету, кольоровий папір тощо.

Я особисто вважаю, що яскраві, розцяцьковані обкладинки найкраще пасують для дитячих книг (тут і дизайнеру, й ілюстратору розвернутися можна), а красиві – до художньої літератури в цілому. Коли нехудожня намагається бути «яскравою», вона завжди «пролітає», бо має специфічну аудиторію, і що простіше й лаконічніше виглядатиме, то легше її буде знайти – як у книгарні, так і вдома. На художню літературу заглядаються і милуються нею, а за науковою і технічною ідуть просто на назву чи тему, і найменше, що тут може зацікавити, – те, як виглядає книга зовні.

Дизайн книги сполучає дві тенденції – обкладинка повинна бути візуально виразною, щоб її можна було помітити серед інших, а всередині що важливіший зміст, то стриманішим має бути візуальне втілення. Інакше кажучи, якщо ви жодного разу не замислились над оформленням сторінок, читаючи книгу, це добре. Якщо ж ви не можете прорватися кризь «дизайн» до того, що написано, це погано.

Звернемося до реальних зразків.

Погана книга – це...
– антологія «Літпошта» (видавництво Жупанського): суцільний текст (те, що не вірші), набраний шрифтом а-ля «стара друкарська машинка», і куценькі поля абсолютно не сприяють читабельності;

– «Ессе Номо» Сергія Ніколенка (видавництво «Теза»)

Робоче місце дизайнера: часом гарна книга виникає зі справжнього хаосу. Фото з блог-спільноти ua_typography

вражає несмаком своїх ілюстрацій і невідомо, для кого призначається, хіба що ви збираєтеся зробити подарунок скоробагаткові, що торгує килимами: вони теж яскраві.

Гарна книга – це...
– «Вступ до теорії» Пітера Баррі (видавництво «Смолоскип») цілком відповідає задачам, які має виконувати: верстальник приділив увагу складній змістовій будові книги, а на темну обкладинку студент сміливо зможе поставити тарілку з борщем;

– «Три перстені» Богдана-Ігоря Антонича (видавництво «Літопис») є однією з узірцевих подарункових книг – всуціль ілюстрована й оздоблена автографами автора збірка вічного улюбленця молоді приємно потішить і читачів, і естетів, для яких головне – наскільки красиво книга виглядає.

Виявляється, правильно розмістити текст на сторінці – це складна робота, яка потребує кваліфікації: схема, зображена на малюнку, нічого не скаже про зовнішній вигляд, допоможе новачку і викличе усмішку в досвідченого профі. Як має виглядати прозовий текст на сторінці? А поетичний? Куди подіти ілюстрації, колонтитули, нумерацію сторінок? Відповідей існує безліч, деякі з них вважаються правильними, бо мають прозору мотивацію. Її дарує класична система пропорцій, побудована на геометрії (якраз її досліджував Ян Чихольд). Інші дизайнери небезпідставно обирають дизайн за сіткою, який набув популярності після Другої світової війни (коротко англійською: http://en.wikipedia.org/wiki/Grid_%28page_layout%29, ключове ім'я – Еміль Рудер). Який метод не застосовує дизайнер, добре тоді, коли все знаходиться на своєму місці і приносить користь. Зразковою українською книгою, яка правильно зроблена, можна сміливо вважати «Декамерон» Джованні Бокаччо, виданий київською «Просвітою» 2006 року: це саме той випадок, коли зміст і форма гармонійно відповідають одне одному.

Якщо коротко, то: полів повинно бути багато. Це красиво

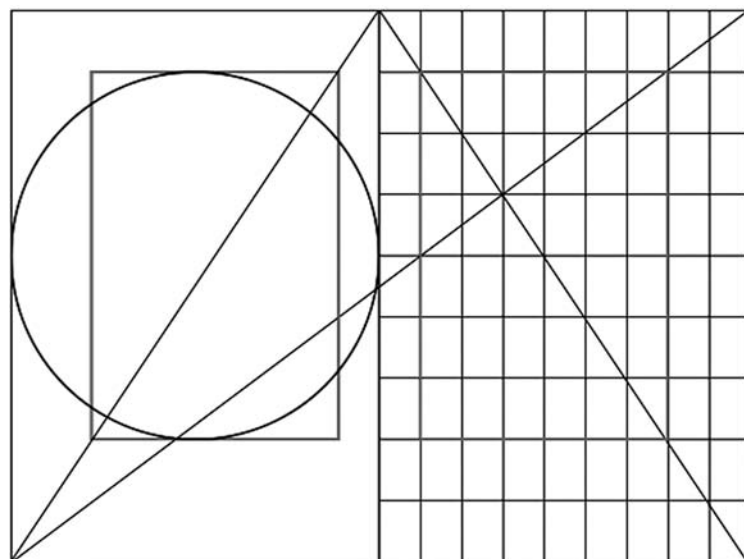
передусім тому, що зручно, повірте досвідом століть. Текст має дихати. Все, що тулиться до краю аркуша – від жадібності.

Окремої репліки заслуговують шрифти. Подейкують, що використання більше двох шрифтів на одній площині – неправильно. Насправді це рішення прохідне, але чим більше шрифтів, тим складніше ними оперувати. Для більшості випадків у житті цілком достатньо наявних за замовчуванням, для решти можна знайти безкоштовні вирішення, в крайньому разі – придбати якісний шрифт. Не всі це знають, але шрифти коштують дорого. Атож: за великим шрифтовим файлом стоять роки (десятиліття) копіткової праці. Шрифтове мистецтво дуже складне, люди, які присвячують себе йому, заслуговують на повагу, пам'ятайте про це. Втім, більшість книг, надрукованих в Україні, використовують крадені шрифти і проєктуються за допомогою нелегального програмного забезпечення.

Тема шрифтового шуму геніально розкрито провідним дизайнером стилістики «гранж» – Девідом Карсоном (його сайт: <http://www.davidcarson-design.com/>). Цікавий також документальний фільм «Helvetica» про лаконічний інформаційний дизайн у світі.

Папір буває різний. Найкрутіший сьогодні – спеціальний полегшений папір. Не плутати з папіросним, на якому друкують свої книги «Геденові брати» (у вас же є вдома їх маленька синя Євангелія?) і харківське видавництво «Фоліо». Полегшений папір непрозорий, а натомість пухенький, приємний на дотик, таку книгу легше тримати в руках, а на її сторінку приємніше дивитися. Але він коштує грошей.

Важливо знати й про технічну якість книжок із твердою палітуркою – українські видавництва (особливо цим грішать «Фоліо») часто випускають відвертні браковані книги: пере- і недотримані під пресою палітурки з часом деформуються, якщо їх не тримати на полиці, щільно заставленій книгами (або під

Золотий канон будови сторінки за Яном Чихольдом (Ілюстрація зі статті: http://en.wikipedia.org/wiki/Canons_of_page_construction)

Неформальний У.РОК української літератури: МІЖ КАНОНОМ І МАРГІНАЛЬНІСТЮ

Катерина ТЯГЛО

Слово «фестиваль» асоціюється зазвичай у першу чергу з музикою, перформенсом та аудіовізуальною культурою. В уявленні сучасної молоді музичний компонент є основним для будь-якого фесту, а все інше – малюнки на асфальті, читання поезії та прози, театральні постановки – ніби побічні ефекти. Тому й хочеться написати саме про літературну частину фестивалю, що відбувався 26-28 червня під Одесою.

У.РОК – так називається цей музично-поетично-мистецький мікс на узбережжі Чорного моря. Цього року фестиваль проводився впр'яте й об'єднав у собі різні мистецькі форми – музику, поезію, художню творчість у різних її виявах – від фотографії і до плетених з бісеру браслетів. Літературна та мистецька сцени працювали на У.Рокі вперше, і практика доводить, що інші види мистецтва таки витримують конкуренцію з рок-музикою, якщо не за кількістю аудиторії, то принаймні за рівнем її зацікавленості. Організаторкою літературної сцени була «знахідка» цьогорічного фестивалю Творчої молоді в Ірпені Анна Гермаш.

Одеська область своїх літературних гостей зустріла дощем, що не завадило ні гарному настрою, ані прагненню авторів познайомити публіку зі своїми творами, ані «хворобливому» потягу до спілкування, зазвичай притаманному творчій молоді. Літературні читання відбувалися вночі, коли музика з основної сцени стихала й охочий до поезії люд сповзався до затишної місцини на узбережжі. Саме її оформлення сприяло ліриці і відвертості – диванчики та журнальний столик із запаленою свічкою, що час від часу згасала під поривами морського вітру, додавали колориту до поетичних текстів.

Перший нічний марафон був присвячений авторам, що тільки починають свій шлях у літературі, а наступна ніч була презентацією творчості авторів, які вже встигли заявити про себе в сучасному літпроцесі – наприклад, Дана Кваша, котра стала цього року лауреаткою літературного конкурсу «Смолоскипа», Андрій Орловський, російськомовний епатажний поет, автор соціально-критичних віршів, молоді поети харківської школи слему – Тарік Акваланг (Тарас Ковальчук), Арсеній Капеліст, киянка Карина Тумаєва.

Зірками ночі інтимної лірики були оригінальні й автентичні Вік Коврей та Ваню Крюгер, які презентували антологію еротичної поезії «Березневі коти» з гострою приправою власних провокативних текстів.

Єдиний виступ, що припав на світлу частину доби – презентація літературних експериментів широкій громадськості під час святкування дня міста у Білгороді-Дністровському. Олег Короташ – запрошений гість, поміж молодих поетів та поеток з усіх куточків України читав свої вірші у цитаделі найдавнішої фортеці Східної Європи, якщо вірити переказам та легендам цього міста. Слем-поезія від Таріка Акваланга та Арсенія Капеліста контрастувала з ліричними рядками Оріс Савлук, Віка Коврея та інших авторів, більш схильних до класичного літературного канону. Звичайно, враження у слухачів та організаторів залишилися різні, але безсумнівно одне – своє завдання презентувати новітню українську поезію на переважно російськомовному Півдні України учасники літсцени виконали.

Найбільш офіційною частиною виступу у Білгород-Дністровському була презентація книги Олега Короташа «Елегії Острова Патмос» у «Таверні Монкастро». Вечір «метафізичної поезії» плав-

но перетік у дискусію навколо творчості Олега, якій передувала коротка, але від того не менш яскравий виступ цьогорічної «смолоскипівської» лауреатки Карини Тумаєвої.

Ще однією родзинкою став сумський музичний гурт «Інше бачення». Яка поетична провокація може обійтися без музики, що впливає на органи чуття одночасно? «Інше бачення» були приправою до інтимної лірики талановитих поетів, але й самостійною «стравою», що підігрівало цікавість аудиторії до віршів та їхніх авторів. Експериментальний елемент третього поетичного вечора, за задумом організаторів, полягав у тому, аби прослідкувати переплетеність текстів різних авторів, віршів і пісень. «Тексти, що породжують тексти» – так був позиціонований цей мікропроект. Слухачі змогли почути пісні «Іншого бачення» на слова Анни Гермаш, а також смислові аналогії у віршах зовсім різних за стилістикою і навіть способом презентації авторів.

Мабуть, ніч провокативної поезії була найяскравішим спалахом літературної сцени фестивалю. Майже всі, хто був там присутній, погоджуються, що творчий експеримент з обміну ідеями і текстами реалізувався вповні. Це створює сприятливий ґрунт для наступного У.Року, на якому літсцена буде невід'ємним атрибутом. Цьогорічний дебют літературів-учасників фестивалю показав, що з «мистецької промисловості» розвивається не тільки музика, хоча часом вона дає поштовх для письма, але іноді буває і навпаки. Й інтимна лірика, і соціально-критична поезія, і все, що знаходиться в інтервалі між ними, може бути не тільки органічно вплетене в формат фестивалю, але й створити його ауру, вигідно відрізняючи від усіх інших. Завдяки старанням творчої групи У.РОКУ: Віри Пановик та Геннадія Гончара, Анни Гермаш, Ольги Русцак, Сергія Гаркавого та інших – сам фестиваль, і його літературна складова не просто відбулись, а відбулись яскраво й часом непередбачувано та, сподіваємось, стануть поштовхом для нової поезії, музики і всього, що ми можемо назвати мистецтвом. □

СЕМІНАР 2011. СТАРТ!

Шановні учасники та учасниці семінарів творчої молоді!

Видавництво «Смолоскип» оголошує першу стадію відбору для участі в семінарі 2011 року. Кожен та кожна з вас має нагоду спробувати себе в одній (чи кількох) із трьох ролей:

(1) модератора – тобто ведучого і координатора круглого столу; наступного року кожен із модераторів не лише керуватиме дискусією, а й починатиме її з власного 20-хвилинного виступу та PowerPoint-презентації. Для участі у відборі необхідно прислати нам тему потенційного круглого столу, супроводжену 1-2 абзацами анотації, а також ще 1-2 абзаци пояснення, який саме рівень Вашої обізнаності у цій темі;

(2) аніматора – тобто керівника певного тренінгу, котрий можна було б провести упродовж семінару; тренінги мають бути спрямовані на формування якомога більш конкретних навичок: проведення дебатов, виготовлення газети, створення фотороману чи відеопоезії тощо. Відібрані аніматори проведуть тренінги та керуватимуть роботою відповідних малих груп. Присилати нам те ж саме: тема тренінгу, 1-2 абзаци анотації, 1-2 абзаци прояснення Вашої компетенції;

(3) інформатора – тобто лектора, котрий здатен прочитати 30/40-хвилину лекцію на тему, що дотична до цікавих молодій аудиторії семінару проблем. Вимоги ті ж самі.

Віртуальна рада ветеранів Ірпеня (15 осіб, котрі брали участь у не менш як 3 семінарах) шляхом інтернет-голосування відбере тих із вас, котрі запропонують найцікавіші, найактуальніші теми.

Остаточний термін подачі вказаних пропозицій – **1 жовтня 2010 року!**

Це жорсткий термін: винятків не буде.

Пропозиції надсилати на скриньку відповідального директора МБФ «Смолоскип» Ростислава Семківа. Адреса вам знайома – rosemkiv@gmail.com

Надіслані до вказаного терміну пропозиції упродовж 3-4 днів отримають підтвердження реєстрації і без виказування авторства єдиним списком потраплять на голосування.

Результати відбору буде повідомлено не пізніше 15 жовтня 2010 року. Далі «Смолоскип» ініціює подачу тез на запропоновані круглі столи. □

Книга на полиці...

Закінчення,
початок на 4-й стор.

пресом). На жаль, це стосується і подарункових видань, тому якщо ви збираєтесь не тільки придбати, а й читати книгу, обов'язково зверніть на це увагу, інакше дуже скоро вас чекатиме прикре розчарування.

Гроші й купівельна спроможність стають особливими проблемами в сегменті сувенірних видань. Тут заслуговує всілякої хвали і шани видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», яке публікує такі красиві книги для дітей (і дорослих), котрі можна купити. А кому вони видаються задорогими, зазирніть на онлайн-крамницю Amazon.com. Як часто ви готові віддавати такі гроші за книгу в принципі? Це відповідь на питання, чому в Україні немає подібних книг – художникам теж потрібно щось їсти, годувати діток. Таке життя.

А якщо ціна не лякає – у видавництві «Грані-Т» вийшла книжечка саме для вас, із повноко-

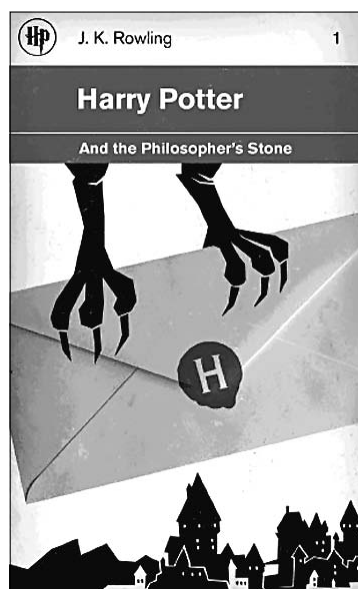
лірним друком на кожній сторінці і вартістю понад 100 гривень. «Сни Ганса Християна» переказувала Леся Воронина, а ілюстрації виконала Катерина Штанко, чії роботи мені добре відомі з дитинства.

Якщо ж вас цікавить дитяча книга, яку можна не тільки подарувати, але й, закинувши в сумку, читати й перечитувати в поході або метро, ваш ліпший друг – «Видавництво Старого Лева». Це прекрасне видавництво, яке не стидяється друкувати дитячі книги з чорно-білими, але чудовими ілюстраціями. Крім Максима Паленка, впізнаного і винахідливого українського графіка, вони видали ще книги з «оригінальними» – німецькими (художника Еріка Гьолле) та англійськими (Дейвіда Теззімена) – ілюстраціями, наприклад, у серії про Урмеля. Юні (тілом і душею) шанувальники тексту в книгах теж не залишаться поза увагою: на них чекає серія «Дивовижні світи», в якій видано книги, добре знані у світі: це і «Нескінченна історія», і «Пітер Пен», і «Мандрівний замок Хаула».

Красиві дорослі книги видає «Критика». Зразок красивої дорослої книги – «Смаки Раю» Шивельбуша. Гарні (аж до подарунковості вигляду) дорослі книги друкує також видавництво «Літопис» (обкладинки для них роблять чарівні <http://agrafkastudio.com/>).

Взагалі, є з чого вибрати. Попри всі згадані недоліки, галузь не стоїть на місці, і книжок, зроблених за підручниками з дизайну і верстки початку 90-х років «для чайників», все меншає. А всі гарні книги й видавництва навряд чи вмістяться у короткий огляд.

Насамкінець розповім про дві книги, яких немає в моїй домашній бібліотеці. Український переклад праці філософа Жюльє Дельоза і психіатра Фелікса Гваттарі «Анти-Едіп», випущений 1996 року видавництвом «Карме - Сінто» (може, це два видавництва? не бачив інших їхніх книг ніколи), виглядає зовсім не так, як мав би – поля куценькі, текст щільний, фарба так собі, добре, що папір ще не кришиться – але іншого такого видання немає. Дельоз, із його

Редизайн обкладинки «Гаррі Поттера» в стилі ретро, М.С. Корлі (ця та інші обкладинки серії на сайті автора: <http://mscorley.blogspot.com/2009/02/harry-potter-redesign.html>)

складним метафоричним письмом – не настільки популярний серед молоді філософ, як, скажімо, Барт чи Жижек, але віддані шанувальники любитимуть цю книгу завжди, якою б

вона не була на вигляд (й український переклад з'явився раніше від російського!).

А от «Гамлет» у переспіві Юрія Андруховича, виданий не так давно «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГОЮ» – це справді еталон і пам'ятник сучасного книговидання. Це ідеальна книга, принаймні максимально можливе до ідеалу наближення, яке викликає захоплення й у профі, й у повного профана. Якщо ви хочете знати, як має виглядати якісна, хороша, така, як треба, книга, обов'язково підіть до книгарні і принаймні погляньте. Але мені настільки нецікаво те, що (точніше, як) там написано, що я, роздивившись у чергове її достойнства, залишаю книгу там, де взяв – на полиці.

Дуже-дуже гарних книг багато. Вистачає і погано виданих книг. Видавець, а разом з ним і читач, балансують між формою книги і її змістом. Кожен хоче залишитись задоволеним. Сподіваюсь, ця коротка довідка стане вам у пригоді.

Любіть книги, і вони любитимуть вас. □

«Некислий» Сирець

Слава СЛАСТЬОН

Колись у пошуках недорогого житла мене занесло на кінцеву станцію «зеленої» гілки київського метро – «Сирець». Назва видалася смачною. Та піднявшись на світ людський із підземки, довелося побачити кілька п'ятиповерхівок і якісь ліси. Тоді здалося, що це край київської цивілізації, про яку нагадував хіба міст над дорогою, що по ньому час від часу з гуркотом проїздили електрички. Так подумати можете і ви, якщо вперше потрапите на Сирець. І помилятиметеся. По-перше, далі є життя, і ще й яке! А по-друге, цей район столиці приховує багато цікавих і непомітних для невтаємничених туристів місць.

Отож якщо доля занесла вас на Сирець – це не привід битися головою об стіну, це справжній рай для романтиків, ботаніків і навіть «ботанів». Якщо вийти з метро, перейти дорогу і піти в бік так званого лісу (вздовж вулиці Стеценка) – ви натрапите на два невеличкі озера, обліплені жовтими водяними ліліями та людьми із вудками в руках влітку та охочими до ковзанів узимку. Ці дві мініатюрні водойми ніколи не пересихають і не позбавляються присутності рибалок через підземні джерела та значну глибину. Тут починається Сирецький дендропарк, яким протікає маленька річечка Курячий Брід. Колись вона впадала в унікальне місце, з крупними карасями, джерельною водою (за що його й облюбували кияни) – озеро Корчі. Нині ж назва абсолютно відповідає дійсності, тому не варто вдавати з себе слідопита. Цікавим натомість є сам парк, основні посадки якого виконано так, аби з ранньої весни до пізньої осені дендрарій вражав декоративністю та виразністю. Колекція парку налічує 325 видів дерев та чагарників. Серед рідкісних та екзотичних – ліани, тис далекосхідний, гінго дволопатева, кипарисовик горохоплідий, ліріодендрон (тюльпанне дерево), сосна австрійська, різні види ялин. Дендропарк межує з Сирецьким гаєм – парком-пам'яткою садово-паркового мистецтва,

що має пересічений рельєф, чимало ярів. Тому тут часто можна зустріти екстремальних велосипедистів, охочих до адреналіну та скручування в'язів. Через парк протікає річка Сирець, із якої брали воду для першого водопроводу Києва, збудованого в 1749 році. У гаю багато джерел, а біля дороги вони навіть облаштовані для користування, тож черги спраглих за «шаровою» нехлорованою водою з «баклажками» в руках – тут явище перманентне.

Одразу біля джерел серед вікових дубів примостилися «Дубки» – ресторан, що робить рекламу Сирецькому гаю, а не навпаки, оскільки він чи не єдиний у районі. Збудований із розмахом найкращих архітектурних уявлень радянської епохи 70-х років. Тому там цікаво, як у музеї. «Дубки» позиціонують себе як ресторан XVII століття, проте приваблює сюди клієнтів кисень, колоритний інтер'єр та незмінні кухарі (що свідчить про певний рівень).

Трохи поблукавши або ж під'їхавши тролейбусом 23к до перехрестя вулиць Т. Шамири та Ризької, можна знайти ще веселішу розвагу – дитячу залізницю в Сирецькому парку. Перший поїзд пройшов нею в 1953 році. Тепер потяг, що курсує між станціями з ідилічними назвами «Вишенька» та «Яблунька», обслуговують діти віком від 10 до 17 років із залізничного гуртка. Таке задоволення коштує всього 2 гривні для дітей та 4 – для дорослих. Головне не прогавити час, адже дитяча залізниця порадує вас новим паровозом, який нещодавно сюди привезли (в основному на таких залізничних курсують електровози та тепловози), лише у вихідні та святкові дні літа й золотої осені з 10.30 до 15.30.

Повернувшись дещо назад, до станції метро «Дорогожичі», маєте певний вибір. Здалеку видніється «олівець» – так прозваний у народі телецентр, у якому тиснуться Перший Національний, «1+1» та ще кілька телеканалів. Проте нічого цікавого побачити там, окрім гігантської супутникової тарілки, не вийде, адже треба мати в «олівці» своїх засланих козачків, які забезпечать перепустками.

Одразу біля станції метро знайдуть харч для розуму любителі історії, а може, й містики – Бабин Яр, пам'ятник жертвам Бабиного Яру, однойменний пам'ятний сквер, а дещо далі – військовий цвинтар, де можна пошукати знайомих прізвищ. Перехрестя вулиць над станцією метро «Дорогожичі» – місце якимсь містичне, щоб не сказати прокляте. За часів війни тут було вбито сотні тисяч людей. А в 50-х роках столична влада вирішила заповнити Бабин Яр відходами Петровських цегляних заводів. Озеро, куди скидали пульпу (суміш води і відходів від виробництва), розташоване було приблизно там, де зараз збудована скляна баня над підземкою. Місцеві переконують, що там навіть купалися діти! 13 березня 1961 року сталася Куренівська трагедія, коли стримувальну дамбу прорвало і маса рідкої пульпи валом у 14 метрів заввишки ринула вниз, у бік Куренівки, зносячи на своєму шляху людей (близько 150 жертв офіційно та 1,5 тис. за неофіційними даними), стовпи, автомобілі, заливаючи будинки. Пульпою було практично повністю знищено трамвайне депо ім. Красіна (нині на його місці – Подільське депо на

вул. Фрунзе, 132). На території відбудованого об'єкта є два ретро-трамваї: один із яких працює як екскурсійний, а другий – стоїть на постаменті. Більше пощастило в цій трагедії Кирилівській церкві та Київській міській клінічній психоневрологічній лікарні № 1 ім. ак. Павлова (в народі – «Павлівка»). Кияни жартують, що «Павлівка» стала прикриттям для церкви на вул. Теліги, 12, збудованої в 1139 році. Тут було поховано київського князя Святослава – героя поеми «Слово о полку Ігоревім». У 60-х роках XIX століття Кирилівська церква опинилася в центрі уваги громадськості: під штукатуркою XVIII сторіччя на її стінах було знайдено фресковий розпис XII століття. Через кілька десятиліть на вимогу церкви Михайло Врубель древні фрески переписав олійними фарбами. Найсуперечливіший заклад району – Київська міська психіатрична лікарня № 1 імені акад. Павлова. Пацієнти лікарні створили свій експериментальний театр, до якого іноді запрошують звичайних глядачів. А нещодавно стіни корпусів легально розмалювали графітики. Веселеньке вийшло місце, і головне – гідне «некислого» Сирця. □

«МОТЛОХ» по-брустурському

Карп'юк Василь. **МОТЛОХ: Збірка прозових і поетичних текстів** / Передмова Василя Герасим'юка. – К.: Смолоскип, 2010. – 192 с.

Марина АЛЕКСАНДРОВИЧ

Василь Карп'юк родом із гуцульських Брустурів. І якщо в першому ж реченні, може, й не обов'язково було так одразу на цьому наголошувати, щоб не зійти на рейки біографічного методу, то в другому точно не завадило б. Адже своєрідність лауреата другої премії «Смолоскипа» 2009 року у номінації «Проза» Василя Карп'юка звідти вся й витікає, як річка Брустурянка – з Карпат, правда, то по інший бік гір. Гуцульськість проступає в книжці за кожним словом, ба звуком тексту, так ясно всіяного діалектизмами. І, звісно, за кожним образом, позаяк у карпатських лісах усе, і «відмерла псенка що ялила / з-за стряпятих смерекових стовбурів», проказує: «Напиши про мене пісню» – таким чином, витворюючи ту ж таки біографічну «екзистенційну фактографію» автора, за словами Степана Процюка.

Книга «Мотлох», як і будь-який мотлох за суттю, – неоднорідна суміш. Утім, структурова-

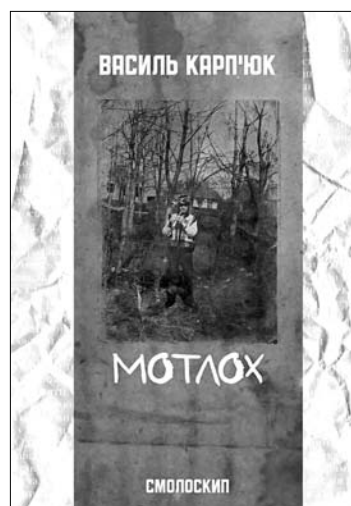
на. Причому як формально (три чітко розмежовані розділи збірки – прозовий «Смішні слова, коли ними говориш» – складається із семи оповідань, поетичний «Там, де дідько каже добраніч» – невелика добірка верлібрів і римованих текстів, та романно-верлібровий, назвемо його так, ідучи за самовизначенням жанру автором, «Сніги байдужості»), так і стилістично.

Скажімо, серед прози читатимете абсурдистські оповідання «Будильник» та «Червоні кролики», сюрреалістичні «Паперушка» та «Найближча до Землі зоря», реалістичні «Вероніка» та «(з підслуханого)». Головний мотив тут сама екзистенція у великих («А поряд із життям іде робота». – «Будильник»), супервеликих («Сонце зайшло до хати, засліплюючи нам очі і пильно в них зазираючи. А потім сказало привіт і сіло за стіл...» – «Найближча до Землі зоря») та локальних («П'ємо пиво і балакаємо. Так, ні про що». – «Вероніка») масштабах. Сюрреалістичні оповідання «Виноградника» про кризу ідентифікації та

«Паперушка» про гріх і прощення, як на мене, найбільше варті бути прочитаними.

Загалом, тема ідентифікації чи не найбільше – поряд із невимовною магією природи Карпат, – прописана автором. На цьому полі й з'являються, з одного боку, найцікавіші сюжети (як «Виноградника» або у вірші «Мама готує мені харчів...»: «Вона розуміє що я вже поет / Але думає – все ще син»). З другого, що більше стосується поетичного розділу, виривають регулярні образи: пташки як самої поезії, як найкращого поета («Чи може бути крашій вірш / Як той що пурхнула пташка?» або ж мотто до всієї збірки «я хочу стати маленькою пташкою і співати аж доки не трісне серце»), і дерева як людини («І вони йшли у поля / щоб стати деревами»). У поезії Карп'юка багато як міфологізації Карпат («Балада про давніх людей»), також отієї «фактографії» («Іхав у таксі / Поруч сидів Тарас Мельничук»), так і побутових сюжетних замальовок, окреслюю це так, що за цікавістю проте поступають першим.

Виконаний у такому самому стилі, текст роману у верлібрах

«Сніги байдужості» тому видається, як на мене, найменш потужним. Хоч і маємо тут цікавий постмодерний прийом змішування жанрів, вмонтування уривків чужих текстів, переплетення реалістичної оповіді з сюрреалістичним тріпом та самоіронією щодо письменницької праці.

На окрему увагу заслуговує оформлення «Мотлоху». Воно повсякчас нагадує читачеві про гуцульський топос. Книга щедро всипана фотографіями різних років із сімейного архіву автора, на яких можна помилуватися гуцульськими строями та фрагментами гуцульського по-

буту, як-то похорони або застілля. Традиція ілюструвати збірку сімейними фото в сучасній українській літературі іде ще від Мар'яни Савки з її «Квітами цмину», сюди ж «Червоні чоловічки» Юлії Стахівської. Однак, у цій книзі фотокартки не уникли загальної концепції «мотлоховості»: вони з'являються у вигляді колажів, тиражування елементів, гри з негативами, проступання на тлі ляпок. Таке оформлення перегукується з авторським стилем, подекуди прозорим, а подекуди загущеним синтаксисом (як, скажімо, у теоретизуванні щодо «часткової доцільності та фрагментарної вартісності» літератури в оповіданні «Виноградника»).

Дебютний «Мотлох» Василя Карп'юка цілком можна назвати продуктом мистецько-філософського вчення міалізму, «основні засади якого все допускають, проте ні до чого не зобов'язують і запевняють, що світ котиться до кращого», засновником і теоретиком якого і є сам Василь Карп'юк. І, повертаючись до біографічного методу, наведу слова Василя Герасим'юка із сусідньої Прокурави: «Я ж добре знаю хлопців із Брустурів. А ви ще уздрите». □

учасник процесу

Тарас ЛЮТИЙ:

«За кордоном читають більше, зокрема тому, що там більше видають і купують»

Тарас Лютий працює менеджером програми «Соціальний капітал і Академічні публікації» (СКАП) Міжнародного фонду «Відродження», а відтак, своєю працею сприяє появі української соціо-гуманітарної книги. Окрім того, доктор філософських наук та інженер-конструктор за першою освітою має хист до художнього слова – є автором збірки малої прози «Вулики сновидінь». «Смолоскип України» у вирі загальногуманітарного дискурсу спромігся не тільки з'ясувати, чи є майбутнє в українській академічній книзі, але і запитати пана Лютого про особисте.

– Пане Тарасе, от коли я була студенткою гуманітарного факультету, то більшість книг доводилося читати російською і... читалося, адже російську ми знаємо усі, позаяк живемо значною мірою у російськомовному середовищі. То чи так вже важливо читати академічну книгу українською?

– Це питання справді було актуальним на початку 90-х, коли було дуже багато російськомовної соціо-гуманітарної літератури і майже не було української. Справді, всі ми можемо прочитати російські книжки, але проблема в іншому: коли ми обговорюємо ці тексти, то важливим є дискурс, рефлексія з приводу тексту. Під час обговорення ми послуговуємося певною термінологією, і нам для того, аби зрозуміти одне одного, треба мати спільне уявлення про певні речі, потрібно послуговуватися спільним категоріальним апаратом. Йдеться про концепти, котрі мають відповідники в європейських мовах, зокрема. Що ж у цьому випадку робити? Просто впроваджувати в українську мову іноземні слова і ними послуговуватися? Чи нам все ж таки потрібно мати власну термінологію? Це питання риторичне. І, думаю, багатьом зрозуміле без зайвого обговорення. Друга проблема – перекладацька. Як краще: перекладати як кому заманеться чи мати якусь певну, усталену термінологію? Звісно, мусить бути стандарт. Власне тому і виникла така ідея –

заснувати Лабораторію наукового перекладу, щоби не тільки обговорювати тексти, які підтримані в межах Проекту перекладів програми СКАП, але і для того, аби створити майданчик, у межах якого можна було б обговорювати термінологію, пропонувати власні варіанти перекладу... Власне, це робота не тільки лінгвістів, а й філософів, інших фахівців гуманітарної сфери... Наостанок додам, що окремі книги було видано українською раніше, ніж з'явилися їхні російські аналоги – у таких випадках вигоди очевидні.

– Програма, менеджером якої Ви працюєте, сприяє виданню книг і водночас відкриває доступ до результатів наукових досліджень. Наскільки важливим, на Вашу думку, є саме видання праці, а не її розміщення в Інтернет, враховуючи сучасне проникнення глобальної мережі?

– Ну, це зовсім різні програми. З одного боку, студентам, та й науковцям, зараз дуже важко друкувати свої наукові доробки, тому університети створюють репозитарії, архіви, наукові журнали – тобто накопичують літературу, до якої відкривають вільний доступ в Інтернет. Вникає певна мережа між університетами, зокрема між вітчизняними та іноземними, адже подібні ініціативи створюються й у інших країнах. У результаті є можливість читати літературу різними мовами, власне це розширює доступ до інформації. Здавалося б, навіть витратити

кошти на видання літератури, якщо це тягне і фінансові втрати, і ризики видання як бізнес-проекту: хто потім читатиме цю книгу, як вона продаватиметься. Але потрібно пам'ятати, що книга передовсім є продуктом інтелектуальної власності... тому науковець має право захистити своє надбання, результат своєї праці. Відповідно, з метою популяризації, анонсування видання можна зі згоди автора чи правовласника оприлюднити певний фрагмент книги, але очевидно, не йдеться про розміщення тексту повністю. Справді, це могло б бути зручним для читача, проте несправедливо щодо автора.

– Перекладам на українську художньої літератури часто закидають калькування з російських уже виданих зразків. Чи існує така проблема із перекладами наукової літератури?

– Будьмо відвертими: наразі ми досягли не дуже високого рівня якості перекладу українською мовою, але це нормальний процес. Подібні проблеми є і в росіян, і в поляків. Власне сьогодні відбувається процес становлення термінології. Ну і, зрештою, адекватного перекладу не буває, це завжди проблема полемічна. На питання, яким має бути переклад, постійно є що сказати. Не можна раз і назавжди перекласти, так би мовити, адекватно: бо перекласти книжку аж ніяк не означає, даруйте за таке порівняння, перекласти стос паперів із одного

місця на столі на інше... Це завжди робота, яка вимагає не тільки інтелектуальних зусиль, але й інтерпретації, якщо хочете, тощо. Тому, вочевидь, перекладачі користуються вже зробленими перекладами. Та й хто може це заборонити? Втім, то проблема сумнінна перекладача... Це стосується не тільки російських зразків, проте саме вони є найбільш доступними. Звичайно, тлумач мусить певною мірою заглядати в цей переклад, зокрема аби уникнути помилок, які уже зроблено. Натомість він не повинен слідувати цим текстам. Підпадати під їхній вплив. Власне, чим більше з'являтиметься перекладів, тим щораз якіснішими вони будуть. Кажуть, у Росії прийнятний переклад Канта був виданий аж за третім разом. Коли ми зможемо зробити перевидання певних текстів, то, ймовірно, матимемо більш досконалий продукт.

– Із понад 500 книг, виданих за підтримки МФВ, 113 класифіковані як «філософія», 60 – як «історія», книг, що стосуються політичних наук – 55. Очевидно, це певним чином віддзеркалює не тільки пріоритет Фонду, але і значимість якоїсь галузі знання для суспільного розвитку? Прокоментуйте, будь ласка, цей «рейтинг».

– Власне кажучи, не було такого буквального кількісного підходу... Експертна рада, яка відбирала тексти, давала відповіді на окремі виклики в сфері гуманітаристики. Зрозуміло, що певні книги, які класифікують як «філософські», є резонансними не тільки в галузі філософії, але й у сфері мас-медій, соціології, в літературознавстві тощо. Я думаю, що саме через це Ви зафіксували кількісну перевагу книг із філософії...

– Пане Тарасе, Ви маєте дві освіти – технічну та філософ-

ську. Чи можна вважати це вашою відповіддю на дилему «майбутнє за вузькою спеціалізацією чи за широким кругозором»?

– Насправді це тільки так виглядає, що підійшов з одного боку, потім – з іншого. Це не було заплановано. Я загалом не прихильник планування життя. Тоді воно перетворюється на якусь нецікаву щоденщину, виконання якихось приписів. Якщо ж міркувати теоретично, то вибір широкої чи вузької спеціалізації радше залежить від того, чим займатися після здобуття освіти. Вона мусить бути відповіддю на виклики життя. У кожному окремому випадку – на індивідуальні виклики.

– Ви автор художньої книги, а до того ж і науковець. Як наукове писання відрізняється від художнього з Вашого досвіду?

– Це ж абсолютно різні жанри! Якщо науковий тип письма вимагає чіткості думки, аби це не були «слова без дна», знаєте? Ви мусите максимально точно формулювати свою думку. Натомість художній твір, скажу так, навіть мусить бути неоднозначним, символічним.

– А пересічний українець читає сьогодні більше чи менше за свого «колегу» із європейських країн? І чи власне те, що читають люди у нас та за кордоном, якимось різниться?

– Вочевидь, є різниця. Це зокрема залежить від того, що видають і скільки в певній країні. І мушу визнати, навіть у сусідній Польщі кількість пропонованої літератури значно більша, аніж у нас. Достатньо завітати до будь-якої, бодай і невеликої, книжкової крамниці – і ви побачите цю різницю. Але це не привід висловити жаль, а заохочення, щоби йти далі. □

Спілкувалася
Валентина Кузик

Морозов А. ЛЮБОВ І СМЕРТЬ: екзистенційні аспекти. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 216 с.

Без любові людського не існує. Скіє лише потворна маска, набір дешевих споживацьких кліше, об'єднаних в потрібну соціальну функцію. Ми вариємося у глянцевому дискурсі, намагаючись стати досконалими машинами, сумішшю банкомату, посудомийної машини і порнографічної ляльки. Доволі нікчемний дискурс, чи не так? Книга сучасного українського філософа Андрія Морозова «Любов і смерть: екзистенційні аспекти» переконливо демонструє читачеві, що світло в кінці тунелю є, і, на щастя, це не зустрічний потяг. Саме любов, на думку автора, перетворює тривіальне животіння «офісного планктону» на щось справді людське.

Отже, йдеться про фундаментальну онтологічну трансформацію, ініціативну зміну статусу, що підносить особу в царину реального, дозволяє побачити в іншому неповторне й унікальне Ти. Закохана людина переживає символічну смерть і відродження, трансценденцію власного існування за межі етосу повсякденності. Вона здобуває духовне безсмертя. Написана з позицій синтезу релігійного екзистенціалізму, традиціоналізму та постмодернізму, праця «Любов і смерть» цікава не тільки фахівцям, а й усім, кому не байдужі проблеми людської культури і духовності, хто прагне філософськи осмислити своє

життя, а не просто рослинно проживати його. Адже, як зазначає А. Морозов, «У наш час актуальною стає потреба здійснення філософського аналізу проблеми любові і смерті як екзистенційно вкорінених атрибутів сутності людини».

Зрештою, напевно, промовистими для того, аби скласти попереднє уявлення про видання, стануть навіть самі назви розділів: «Повсякденність», «Метафізика любові», «Тривога», «Моторошність і туга», «Історія смерті», «Бунт проти Постмодерну», «Бути», «Я у дзеркалі Іншого», «Подорож до себе», «Любов до смерті», «Зачаклований всесвіт», «Сурогати духовного» та «Дивовижне». □

Півроку з життя «СМОЛОСКИПА»

Будинок «Смолоскипа» на вулиці Межигірській, 21, що на Подолі у Києві, вже давно став місцем проведення численних громадсько-політичних та культурних заходів: дискусій, презентацій, поетичних вечорів, вистав тощо. Більшість таких акцій ініціює власне «Смолоскип» або молодь, котра працює у рамках смолоскипівських програм, решта – є плодом нашої співпраці з іншими організаціями та самодіяльними ініціативними групами. Відтепер «Смолоскип України» у своєму 1 та 7 числах інформуватиме своїх читачів про піврічну діяльність, що відбувається у стінах нашого будинку та й поза його межами. І робитимемо це не так щоби похвалитися їй не стільки для звітності, а щоби переконати скептиків, котрі ще можуть трапитися поміж численних читачів нашого часопису, що навіть, здавалося б, незначні зусилля не такої вже й великої групи зацікавлених осіб можуть вилитися у довгеньку низку цікавих подій, котрі надихатимуть і людей довкола нас, і нас самих до дальшої праці. Нам, вочевидь, є близьким вислів одного з французьких філософів: «Ми знаємо, що життя насправді сіра та крем'яниста пустеля, проте ніхто не заважає нам плекати у ній свої оази». Для молоді Києва та активних, національно налаштованих молодих людей з усієї України немає сумніву, де шукати найближчу таку оазу: її адреса – вулиця Межигірська, 21.

Семінари, дискусії, презентації книг

Найбільш масштабною подією смолоскипівського року залишається, звісно ж, Семінар української творчої молоді, котрий цього року відбувся вже вшестнадцяте і тривав з 2 по 7 травня. Хоч відкриття Семінару проходило у бу-

www.smoloskyp.org.ua

Проте не бракувало масштабних подій і в самому будинку видавництва: 20 січня відбулася презентація VI тому творів Вячеслава Чорновола, 19 березня «Смолоскип» презентував твір-полеміку Артема Сокола «Аглая» (ця книга видана під однією палітуркою з «Вальдшнепами» М. Хвильового, вона своєрідно доповнює книгу цього знаного українського письменника), а 26 березня відбулася презентація першого вітчизняного дослідження підпільної літератури «Український самвидав», виконаного директором Музею, архіву та документального центру при видавництві «Смолоскип» Олегом Обертасом. Всі презентації вийшли за межі простого монологу і набули форми цікавих, а подекуди й гострих, дискусій, перетворилися на справжні невеликі конференції. А 20 травня відбувся круглий стіл «Україна у пошуках ідентичності: перспек-

Дискусія та творчий вечір у Донецьку

динку «Смолоскипа», більшість його заходів відбувалися в одному з санаторіїв у околицях містечка Ірпінь: 128 молодих хлопців та дівчат взяли участь у 16 круглих столах, створили проекти 4 молодіжних організацій, 2 газети, 7 мистецьких проєктів. У рамках Семінару відбулися вечори поезії та прози, перегляд відеопоезії чернівецьких молодих митців, змагання з «Рейн-рингу» та футболу. На семінар завітали цікаві гості: письменниця Оксана Забужко, поет Уладзімір Някляев та політолог і публіцист Олександр Федута з Білорусі, редакторка нового українського журналу соціальної критики «Разом» Анастасія Рябчук.

Детальніший звіт про Семінар, як і про решту акцій «Смолоскипа», можна знайти на нашому інтернетівському сайті

Учасники відбіркового туру «Молодого вина» у Луганську

тиви та суперечності» і святкування виходу ювілейного 50 числа альманаху «Молода нація», котрий відтепер має власну окрему інтернетівську сторінку www.moloda-naciya.smoloskyp.org.ua

Літературні вечори, поетичні читання

Вже більш як 5 років у «Смолоскипі» відбуваються засідання поетичного клубу, котрий започаткував та провадить відомий багатьом зацікавленим українською поезією перформенсист та поет Роман Скиба. За останні півроку за його ініціативи відбулося 3 камерні та

один масштабніший поетичні вечори. За сприяння «Смолоскипа» Роман також почав видавати інтернетівський мистецький часопис «Культурванш» (www.kultrevansh.com).

Також продовжив існування започаткований у другій половині минулого року проєкт «Поезія мовами світу»: щосереді у книгарні «Смолоскипа» очі можуть почути вірші відомих поетів різних культур та часів мовою оригіналу. Читачами виступають молоді аматори вивчення іноземних мов: за ці півроку відбулося до десяти вечорів, найбільш яскравими з яких були читання американської (17 та 24 лютого), німецької (10 березня), польської (14 та 28 квітня) та арабської (2 червня) поезії.

Нарешті, «Смолоскип» продовжує опікуватися фестивалем читаної поезії «Молоде вино», відбіркові тури якого за ці півроку відбулися у кількох обласних цен-

Творча молодь біля будинку «Смолоскипа» у Києві

Недою Нежданю. Цього сезону глядачі побачили п'єси «Той, що відчиняє двері», «Одинадцята ніч, або Ніч блазнів», «Станція, або Розклад бажань на завтра», «Маска для розбитого дзеркала», «Він подзвонить ще...» та інші.

Двічі на місяць у четвер відбуваються покази світового авангардного кіно в кіноклубі, створення якого було ініційовано лауреатом «Смолоскипа» Олегом Шинкаренком. За півроку прихильники цього виду мистецтва переглянули близько 20 фільмів різних більш та менш знаних у світі режисерів. У великій залі будинку також відбуваються виставки фотографії та живопису, а у музейній кімнаті на першому поверсі розгорнута постійна виставка, присвячена історії українського дисидентського руху та самвидаву.

Літні місяці, звісно ж, не будуть такі багаті на події: початком нового витка діяльності «Смолоскипа» традиційно є святкування дня народження нашої книгарні наприкінці серпня. Проте ми вже зараз готуємось відзначити скромну 3 річницю її діяльності. А за півроку в «Смолоскипі України» буде розміщено нову інформацію про події у будинку ви-

Робота ініціативних груп на Семінарі творчої молоді

трах України (особливим масштабом вирізнявся тур у Харкові, котрий на день народження Кобзаря зібрав у приміщенні книгарні «Є» близько сотні охочих почитати та послухати українську поезію), а фінал конкурсу було проведено 1 травня в будинку «Смолоскипа» у Києві.

Музика, театр, кіно, виставки

У проведенні акцій, про які піде мова нижче, «Смолоскип» співпрацює із низкою громадських та приватних ініціатив, безкоштовно надаючи приміщення та звукову чи відеоапаратуру. Регулярно щочетверга на першому поверсі нашого будинку гурт охочих до народного співу молодих людей розучує обрядові та ліричні пісні; двічі свої «Сімейні вечори» влаштовував на Межигірській, 21 знаний у нашій державі та поза її межами ансамбль української автентичної музики «Божичі»; також два рази відбувалися поетично-музичні перформенси молодіжної мистецької ініціативи «Art-кухня». Нарешті, 26 червня гості будинку «Смолоскипа» мали нагоду послухати концерт молодого українського готичного гурту «Vivienne Mort».

Вже кілька років щосуботи у великій залі «Смолоскипа» відбуваються вистави Молодіжного Інтерактивного Сучасного Театру (МІСТ), заснованого лауреаткою літературної премії «Смолоскипа»

Учасники семінару творчої молоді (Ірпінь-Ворзель)

давництва та довкола нього; вона буде менш ліричною, можливо, навіть скидатиметься на суху статистичну викладку, але ви, шановні наші читачі, прочитавши її, знатимете – діяльність «Смолоскипа» триває. □

Поетичні читання у Харкові

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Редакційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків,
Олег Коцарев

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, <http://www.smoloskyp.org.ua>

Віддруковано в КП КОР «Друкар»
02100, м. Київ, вул. Краківська, 6-А

Замовлення № 147
Тираж 3500 прим.